

Lackfi János

Válogatásunk költői

A modern francia nyelvű zsidó költészetet nyomon követő összeállítás a szimbolizmussal, annak néhány jelentős alakjával kezdődik.

Gustave Kahn (1859–1936) családja Metzről vándorolt ki Párizsba, ő maga már húszévesen irodalmi körökben forgolódott, Mallarmé és Jules Laforgue barátja volt. Irodalomszervezői munkássága is kora egyik kulcsfigurájává tette, folyóiratokat alapított, tanulmányokat írt kora irodalmáról. A szabadvers teoretikusa és egyik első, ha nem a legelső művelője Európában, e formai szabadság még híres dalaira is rányomta bélyegét.

Ephraïm Mikhaël (1866–1890) a századvégi szimbolista költőnemzedék rendkívül tehetséges, ám igen fiatalon, 24 éves korában elhunyt tagja. Könyvtárosként dolgozott, művei jó része csak halála után jelent meg. Rendkívüli formai szigorúsága és tárgyi tudása a francia újklasszicizmussal (parnassizmus), nyugtalan, érzékeny lelkialkata a szimbolistákkal rokonítja.

Marcel Schwob (1867–1905) nantes-i zsidó családból származik, költői munkássága mellett enciklopedikus műveltségű nyelvész és irodalomtörténész, elsőként fedezte fel a francia tengeri csempészek (coquillard-ok) tolvajnyelvének jelentőségét Villon költészetében. Költőként a szabadvers úttörői közé tartozik, André Spire barátja és méltatója.

André Spire (1868–1966) a cionizmus eszméjének egyik úttörője, Izrael állam legelső megálmodói közé tartozott. Megalapította a Cionizmus Barátainak Ligáját, *Palestine* címmel folyóiratot is indított. Szenvedélyes elkötelezettségét kiválóan össze tudta egyeztetni a szellemi nyitottsággal és széles látókörűséggel, a socialista és katolikus (!), mára a francia költészet klasszikusai közt számon tartott Charles Péguy jó barátja, elsőprő lendületű szabadversei nagy hatással voltak az induló modern francia költészetre.

Edmond Fleg (1874–1963) író, költő, publicista, költészeti törekvései olyan szorosan fonódtak össze zsidóságtudatával, hogy életműve sokkal inkább a Zsoltárok Könyvének hagyományain épülő egye-

temes zsidó költészet, mint a francia irodalomtörténet folyamatába illeszthető be. Verseinek tárgyi világa, szelleme és formája egyaránt ezt a megállapítást támasztja alá, noha mindvégig franciául írt, s mintegy a francia nyelvben létezett zsidóként.

Max Jacob (1876–1944) zsidó családban született szürrealista költő, Apollinaire barátja, fiatalkorában bohém művészetet él, mígnem 1909-ben látomásai támadnak, később katolizált, és a Saint-Benoit-sur Loire-i kolostorba vonult. A német megszállók ott is rátaláltak, a drancyi táborba hurcolták, ahol pár hónappal később meghalt.

Pierre Unik (1910–1945) a francia szürrealista mozgalom egyik jelentős harcosa volt, Aragon, Breton, Éluard és Péret barátja, velük együtt a militáns baloldali törekvések képviselője az irányzatban belül. Később kiválik a klikkből, visszatér Csehszlovákiába, hazájába. A nácik elfogták, s a koncentrációs táborból való szökése után homályos körülmények között halt meg. Több közeli rokonát is megölték a németek.

David Scheinert (1916–) a lengyelországi Czesztochowában született, és Belgiumban él, a francia nyelvű kortárs zsidó irodalom egyik legjelentősebb alakja. Több versét Timár György, Rónai György és Tóth István fordították magyarra, életművéről Ferenczi László publikált francia nyelvű monográfiát. Költészetének egyik alapélménye a zsidó sors, szabadversei csakúgy, mint kötött formájú dalai egyszerre kegyetlen és érzékeny lelkialkat tükrei.

Az 1920-ban, a mohamedán, keresztény és zsidó kultúra metszéspontján, Tuniszban született *Albert Memmi* a kortárs francia irodalom rendkívül izgalmas figurája. Olasz névvel, zsidó vallással és származással, algériai állampolgársággal, francia nyelvvel és hihetetlenül összetett kulturális örökséggel indul neki az életnek. Pszichológus, szociológus, az algériai irodalmi élet rendkívül energikus szervezője, antológiák összeállítója, tanulmánykötetek szerzője, konferenciák gyakori meghívottja. Mindenekelőtt pedig elismerten kitűnő író. Tapasztalatait *La statue de sel* címmel 1953-ban, Albert Camus előszavával megjelent, életrajzi fogantatású

regényében rögzíti. *Le mirilton du ciel* (Mennyei nád-síp) című, 1990-ben napvilágot látott vegyes mű-fajú (kisprózát-verset ötvöző) kötete pedig groteszk közvetlenséggel idézi fel hermetikus, őszinte és naiv vallási áhítattal áthatott gyermekkora élményeit.

Georges Perec csehországi zsidó családból származik, az egyik legnevesebb francia kortárs prózaíró. Regényeit 1968 gondolatisága és kiapadhatatlan kísérletezőkedv jellemzi. *La Disparition* (Eltűnés) című könyvében például teljességgel hiányzik az amúgy gyakran használt néma *e* betű. Archaikus és szaknyelvek szókincse, „franglais” (a francia nyelvbe olvadt angol) kifejezések és egyéni lelemények felhasználásával, amúgy mellékesen írja „heterogrammatikus” verseit. Ehhez képest meglepő *Vers* című szövegének mondhatni klasszikus líraisága.

Jacques Sojcher 1939-ben születik, édesapja 1944-

ben az auschwitzi haláltáborban veszi életét, s ez Sojcher egész irodalmi tevékenységére rányomja bélyegét. A brüsszeli egyetem (ULB) filozófiaprofesszora, Nietzsche-ről írt könyvet. Kommunikációképtelenség, szeretetlenség (incommunication, désamour), eredetkeresés és az apa hiánya: ezek költészetének meghatározó fogalmai. Már életében sajtó (!) neveztek el róla.

Emmanuel Moses a Centre Nationale des Lettres munkatársa. 1959-ben született Casablancában, majd családjával Párizsba költözött, és ott töltötte gyermekora egy részét. 1969-ben kivándorolt Izraelbe. 1986-ig Jeruzsálemben élt, majd visszatért Párizsba, ahol jelenleg is él és dolgozik, bár évente néhány hónapot rendszeresen Izraelben tölt. Izraeli és angol irodalmat fordít, öt kötete látott napvilágot, Jean Malrieu- és Max Jacob-díjas.

*Francia
étterem*

*Restaurant
Français*

Ouvert tous les jours 12-02^h

Nyitva minden nap 12-22^h

Budapest 1., Fő utca 20.

Tel.: 201-0047